

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf
2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>
3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle>
4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf
5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення змісту конкретної Цілі сталого розвитку, визначення її еколого-правової складової. Потім необхідно встановити взаємозв'язок відповідної Цілі з іншими Цілями сталого розвитку, а також з'ясувати поточний стан індикаторів її завдань. Розв'язання завдання повинне бути максимально повним і

обґрунтованим.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1.

Теоретико-правові засади правової охорони довкілля.

Заняття 1

Тема 1. Джерела права охорони довкілля України

Охорона довкілля в Україні базується на цілій системі нормативно-правових актів. Зокрема природоохоронні заходи здійснюються на основі низки поресурсових кодексів, законів, підзаконних актів, при цьому основним джерелом екологічного права України виступає Конституція.

Для права навколишнього середовища ЄС також є притаманною регламентація порядку охорони довкілля як загальними, так і спеціальними джерелами. Важливе значення в даному контексті належить установчим договорам, рішенням Суду ЄС, міжнародним договорам. Проте особливу роль в цьому питанні відіграють норми вторинного права ЄС у сфері охорони довкілля (директиви, регламенти та ін.)

В процесі вивчення теми здобувачі повинні з'ясувати види джерел права охорони довкілля України, особливості системи джерел права охорони довкілля ЄС.

Питання для обговорення

1. Поняття джерел права охорони довкілля України, їх види та система.
2. Конституція України як джерело права охорони довкілля України.
3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: рамковий галузевий акт екологічного законодавства.
4. Правова характеристика поресурсових кодексів.
5. Закони України як джерела права охорони довкілля України.
6. Підзаконні нормативно-правові акти екологічного законодавства.
7. Міжнародні документи в галузі охорони довкілля, їх вплив на європейську та національну правові системи.
8. Поняття джерел права охорони довкілля ЄС, їх види та система.
9. Установчі договори як джерела правової охорони довкілля в ЄС.
10. Норми вторинного права ЄС у сфері охорони довкілля.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично систему джерел права охорони довкілля України.
2. Систематизуйте положення Конституції України, які стосуються охорони довкілля чи екологічних прав громадян.
2. Проаналізуйте вплив установчих договорів ЄС на формування права охорони довкілля ЄС.
3. Складіть таблицю джерел вторинного права ЄС у сфері охорони довкілля та наведіть їх конкретні приклади.
5. Зобразіть схематично міжнародні договори, підписані Україною, в сфері права охорони довкілля.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Європейське право навколишнього природного середовища: навчальний посібник / За ред. М. М. Микієвича, Н. І. Андрусевич, Т. О. Будякової. Львів, 2004. 256 с.
2. Право Європейського Союзу: підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.]; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків: Право, 2019. 442 с.
3. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища. Підручник / Під заг. ред. проф. С.М. Кравченко. Львів: Вид. центр ЛНУ, 2002. 336 с.
4. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. Львів, 2009. 203 с.
5. Конституція України: 28 червня 1996. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: 25 червня 1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
7. Treaty of setting up the European Coal and Steel Community (ECSC Treaty, Treaty of Paris): 18 April 1951. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:xy0022>
8. Treaty establishing the European Economic Community (EEC Treaty, Treaty of Rome): 25 March 1957. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0023>
9. Treaty on the European Atomic Energy Community (Euratom Treaty, Treaty of Rome): 25 March 1957. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=legisum:4301853>
10. Treaty establishing a single Council and a single Commission of the European Communities (Merger Treaty, Treaty of Brussels): 8 April 1965. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:4301863>
11. Single European Act (SEA): 17; 28 February 1986. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0027>
12. The Treaty on European Union (TEU Treaty, Treaty of Maastricht): 7 February 1992. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0026>
13. Перелік законодавчих актів ЄС із питань довкілля: Міністерство юстиції України. https://minjust.gov.ua/m/str_45875

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf
2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>
3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle>
4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf
5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення змісту конкретної Цілі сталого розвитку, визначення її еколого-правової складової. Потім необхідно встановити взаємозв'язок відповідної Цілі з іншими Цілями сталого розвитку, а також з'ясувати поточний стан індикаторів її завдань. Розв'язання завдання повинне бути максимально повним і

обґрунтованим.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1.

Теоретико-правові засади правової охорони довкілля.

Заняття 2

Тема 2. Принципи правової охорони довкілля України

Принципи права – це основоположні засади, ідеї, концепції, на яких побудовані норми права й виходячи з яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин.

Для права охорони довкілля України та ЄС є притаманною наявність спеціальних принципів, що базуються на пріоритеті охорони життя та здоров'я людини.

Принципи правової охорони довкілля в Україні та ЄС мають за мету забезпечити збереження природних ресурсів, їх раціональне використання та відтворення завдяки оптимальному поєднанні екологічних і економічних інтересів суспільства. При цьому, як уже зазначалося, основною цінністю в ході відповідної діяльності виступає життя та здоров'я людини.

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття й суть принципів права охорони довкілля України та ЄС. Зокрема, потрібно детально дослідити особливості галузевих принципів права охорони довкілля України, встановити зв'язок загальних принципів ЄС і охорони довкілля, а також охарактеризувати систему принципів права охорони довкілля ЄС.

Питання для обговорення

1. Принципи права охорони довкілля України.
2. Особливості галузевих принципів права охорони довкілля України.
3. Загальні принципи права ЄС і охорона довкілля.
 - 3.1. Принцип інтеграції питань охорони довкілля в політику та дії ЄС.
 - 3.2. Принципи пропорційності та субсидіарності.
4. Принципи права охорони довкілля ЄС.
 - 4.1. Принципи перестороги та попередження.
 - 4.2. Принцип відшкодування шкоди шляхом її усунення на початку виникнення.
 - 4.3. Принцип сталого розвитку.
 - 4.4. Принцип забруднювач платить.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично систему принципів права охорони довкілля України.
2. Підтвердіть особливості галузевих принципів права охорони довкілля України посиланнями на конкретні норми законодавства.
3. Зобразіть схематично вплив загальних принципів права ЄС на формування та нормативне закріплення принципів права охорони довкілля ЄС.

4. Зобразіть схематично принципи права охорони довкілля ЄС і обґрунтуйте їх взаємозв'язок і взаємодію між собою.

5. Проаналізуйте міжнародні нормативно-правові акти, в яких закріплено принцип сталого розвитку.

6. Проаналізуйте законодавство України на предмет закріплення в ньому принципу сталого розвитку.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Анісімова Г. В. Принципи екологічного права: поняття та види. Правова доктрина – основа формування правової системи держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України». Харків, 20–21 листоп. 2013 р. Нац. акад. прав. наук України. С. 485–488. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/7204/1/Anisimova_485.pdf

2. Ісакова В. М. Принципи міжнародного екологічного права: історія формування. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018. Випуск 5. Том 2. С. 8–15. http://www.nvppp.in.ua/vip/2018/5/tom_2/4.pdf

3. Комарницький В. М. Принципи екологічного права: питання їх закріплення в екологічному законодавстві. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2018. Випуск 3 (83). С. 174–182. <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/91/88>

4. Engle, Eric. General Principles of European Environmental Law. Pennsylvania State Environmental Law Review. 2009. Volume. 17. P. 215–224. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1283791

5. EU Environmental Principles. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/POST-PN-0590/POST-PN-0590.pdf>

6. Principles of EU Environmental Law. EU environmental law and national Courts: the key role of the national judge. https://ec.europa.eu/environment/legal/law/pdf/role_nat_courts/Role%20of%20national%20judge.pdf

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf
2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>
3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle>
4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf
5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення змісту конкретної Цілі сталого розвитку, визначення її еколого-правової складової. Потім необхідно встановити взаємозв'язок відповідної Цілі з іншими Цілями сталого розвитку, а також з'ясувати поточний стан індикаторів її завдань. Розв'язання завдання повинне бути максимально повним і

обґрунтованим.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1.

Теоретико-правові засади правової охорони довкілля.

Заняття 3

Тема 3. Екологічні права та обов'язки громадян України

На міжнародному рівні екологічні права вперше були зафіксовані в Стокгольмській декларації про навколишнє середовище (1972). Пізніше концепція екологічних прав деталізувалася в Декларації Ріо-де-Жанейро по навколишньому середовищі та розвитку (1992) й Орхуській конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються охорони навколишнього середовища (1998).

У вітчизняному законодавстві екологічні права вперше були закріплені Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991).

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати місце екологічних прав громадян у системі прав людини, встановити зміст екологічних прав за міжнародним, європейським і національним законодавством України, дослідити особливості та систему екологічних прав. Крім цього окремої уваги потребує вивчення екологічних обов'язків громадян.

Питання для обговорення

1. Екологічні права громадян в міжнародному, європейському та національному законодавстві.
2. Особливості та система екологічних прав громадян України.
3. Право на безпечне для життя та здоров'я довкілля.
4. Право на екологічну інформацію.
5. Право на участь громадськості в прийнятті рішень з питань, що стосуються довкілля.
6. Право на захист порушених екологічних прав і відшкодування шкоди.
7. Екологічні обов'язки громадян.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично етапи закріплення екологічних прав громадян у міжнародному законодавстві.
2. Обґрунтуйте особливості екологічних прав громадян і їх місце в системі прав людини.
3. Складіть таблицю, де в одній колонці виписіть систему екологічних прав громадян, закріплену в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», а в іншій перелік нормативно-правових актів, що забезпечують реалізацію цих прав.
4. В яких випадках Орхуська конвенція допускає можливість відмови зі сторони державних органів у наданні екологічної інформації та як це співвідноситься з законодавством України?

5. Посилаючись на законодавство України обґрунтуйте суть та відмінність громадських обговорень і громадських слухань.

Практичні завдання (письмово)

1. До Вас звернулися жителі села Задністрянськ, яке знаходиться в зоні дії Бурштинської ТЕС за захистом права на безпечне довкілля. Ваше першочергове завдання – збір інформації.

Напишіть запит на отримання екологічної інформації.

Важливо:

- 1) в якій формі повинен бути цей запит?
- 2) кому буде адресований?
- 3) які мотиви необхідності такої інформації будете вказувати?
- 4) які питання слід поставити?

2. У травні 2011 року правозахисна організація «Екологія. Право. Людина» подала до приватного підприємства, яке здійснює викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря, запит про надання можливості ознайомитися із документами підприємства про викиди (документи, в яких обґрунтовуються обсяги викидів і звіт із інвентаризації викидів). У відповідь на такий запит забруднювач повідомив, що законодавство не передбачає обов'язку приватних господарюючих суб'єктів подавати таку інформацію громадськості. Такий обов'язок стосується лише органів державної влади та господарюючих суб'єктів, які фінансуються з державного бюджету.

Проаналізуйте правову позицію правозахисної організації та приватного підприємства.

Вирішіть справу.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Доступ до правосуддя в галузі охорони довкілля: практичний посібник /Алексеева Є. А., Левіна Г. М., Шуміло О. М., Шутяк С. В., Кравченко О. В.; Міжнародна благодійна організація «Екологія–Право–Людина». Львів: Норма, 2015. 144 с. <http://epl.org.ua/human-posts/dostup-do-pravosuddia-v-haluzi-okhorony-dovkillia-praktychnyi-posibnyk/>

2. Застосування Європейської конвенції з прав людини для захисту екологічних прав та довкілля (посібник) / Є. Алексеева, О. Мелень-Забрамна, Д. Скрильніков. Видавництво «Компанія Манускрипт»: Львів, 2016. 240 с. <http://epl.org.ua/human-posts/zastosuvannia-yevropeiskoi-konventsii-z-prav-liudyny-dlia-zakhystu-ekolo-hichnykh-prav-ta-dovkillia-posibnyk/>

3. Бредіхіна В. Л. Право громадян на безпечне навколишнє природне середовище: автореф. дис. на здоб. наук. ст. к.ю.н.: спец. 12.00.06. Харків, 2005.

4. Danyliuk L. R. Environmental information relations as a subject of legal regulation. *Law and Society*. Lublin, 2020. Issue 1. P. 34–41.

5. Данилюк Л. Р. Екологічне інформаційне забезпечення в Україні: поняття та шляхи здійснення. *Екологічне право*. Київ, 2020. Випуск 2. С. 32–37. URL: <http://www.ecolaw.idpnan.kyiv.ua/archive/2020/2/7.pdf>. doi: 10.37687/2413-7189.2020.2.5.

6. Кобецька Н. Р. Екологічні права громадян України: автореф. дис. на

здоб. наук. ст. к.ю.н.: спец. 12.00.06. Київ, 1998.

7. Мороз Г. В. Правове регулювання участі громадськості в прийнятті рішень у галузі охорони довкілля: монографія. Івано-Франківськ, 2008.

8. Решітник Л. П. Відшкодування шкоди, заподіяної порушенням екологічних прав громадян: автореф. дис. на здоб. наук. ст. к.ю.н.: спец. 12.00.07. Харків, 2005.

9. Конституція України: 28 червня 1996.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

10. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: 25 червня 1998. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text

11. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: 25 червня 1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

12. Закон України «Про доступ до публічної інформації»: 13 січня 2011. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

13. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля»: 18 грудня 2003. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-04#Text>

14. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Положення про щоквартальне інформування населення через ЗМІ про об'єкти, які є найбільшими забруднювачами навколишнього природного середовища»: від 1 листопада 2005. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1510-05#Text>

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля: постанова Кабінету Міністрів України»: 29 червня 2011. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771-2011-%D0%BF#Text>

16. Наказ Міндовкілля України «Про затвердження Порядку складання, подання та опрацювання запитів на інформацію, розпорядником якої є Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, та форм для подання таких запитів: 02 грудня 2021.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0123-22#Text>

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf
2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>
3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle>
4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf
5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення змісту конкретної Цілі сталого розвитку, визначення її еколого-правової складової. Потім необхідно встановити взаємозв'язок відповідної Цілі з іншими Цілями сталого розвитку, а також з'ясувати поточний стан індикаторів її завдань. Розв'язання завдання повинне бути максимально повним і

обґрунтованим.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1.

Теоретико-правові засади правової охорони довкілля.

Заняття 4

Тема 4. Правові засади управління в галузі охорони довкілля в Україні

Під управлінням у галузі охорони довкілля розуміють підзаконну виконавчо-розпорядчу діяльність уповноважених органів, спрямовану на забезпечення раціонального використання природних ресурсів, збереження та відновлення довкілля, забезпечення екологічної безпеки.

В Україні сформована система органів, які здійснюють управління в галузі охорони довкілля. При цьому вони традиційно поділяються на органи загальної компетенції (здійснюють загальне управління) та органи спеціальної компетенції (здійснюють спеціальне (комплексне, галузеве, функціональне) управління).

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття, види, мету та особливості управління в галузі охорони довкілля в Україні, встановити систему галузевих органів управління в галузі охорони довкілля в Україні та дослідити поняття та систему функцій екологічного управління.

Питання для обговорення

1. Поняття, види, мета та особливості управління в галузі охорони довкілля в Україні.
2. Система галузевих органів управління в галузі охорони довкілля в Україні.
3. Поняття та система функцій екологічного управління.
 - 3.1. Моніторинг довкілля та кадастри природних ресурсів.
 - 3.2. Екологічне прогнозування, програмування, планування.
 - 3.3. Ліцензування та видача дозволів в галузі використання природних ресурсів.
 - 3.4. Екологічне нормування та стандартизація. Система екологічних нормативів.
 - 3.5. Державний екологічний контроль: поняття, мета, суб'єкти, порядок здійснення.
 - 3.6. Поняття, суб'єкти, об'єкти оцінки впливу на довкілля. Процедура оцінки впливу на довкілля.
 - 3.7. Форми участі громадськості в прийнятті управлінських рішень в галузі охорони довкілля.
 - 3.8. Статус громадських інспекторів з охорони довкілля.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично систему галузевих органів управління в галузі охорони довкілля в Україні.
2. Зобразіть схематично етапи процедури оцінки впливу на довкілля.

3. Посилаючись на законодавство України проаналізуйте структуру та строк дії висновку з оцінки впливу на довкілля.

4. Посилаючись на законодавство України проаналізуйте форми участі громадськості в прийнятті управлінських рішень в галузі охорони довкілля.

5. Складіть порівняльну таблицю повноважень державних і громадських інспекторів в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Практичні завдання (письмово)

1. При проведенні перевірки діяльності заводу по виготовленню шкіряних виробів інспектором Державної екологічної інспекції було виявлено факт скиду стічних вод без очистки в річку. На основі встановлених методик були розраховані збитки, які становили 49 тис. грн., з них 10 тис. грн. завод погодився сплатити добровільно.

Кому повинні бути відшкодовані заподіяні збитки? Чи має право Державна екологічна інспекція та її територіальні управління пред'являти позови про відшкодування шкоди, заподіяної довкіллю? Який порядок подальших дій в даній ситуації?

Вирішіть справу.

2. Гірничодобувне підприємство, здійснюючи технічне переобладнання шахти по видобуванню кам'яного вугілля, пройшло оцінку впливу на довкілля. Висновок з оцінки впливу на довкілля містив ряд екологічних умов, які були включені за результатами громадських слухань відповідної планованої діяльності.

Через пів року після отримання висновку підприємство почало технічну реконструкцію шахти. Однак, на думку керівника громадської організації «Екологія Львівщини», екологічні умови висновку не враховуються. Він звернувся в суд з вимогою припинити діяльність з реконструкції шахти.

Які підстави припинення діяльності підприємств відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»? Чи є керівник громадської організації належним позивачем?

Вирішіть справу.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Конституція України: 28 червня 1996.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: 25 червня 1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

3. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»: 25 травня 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства»: 21 липня 2025. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2025-%D0%BF#n31>

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію»: 19 квітня 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF#Text>

6. Наказ Мінекоресурсів України «Про затвердження Положення про

громадських інспекторів з охорони довкілля»: 27 лютого 2002.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-02#Text>

7. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля»: 18 грудня 2003.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-04#Text>

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля: постанова Кабінету Міністрів України»: 29 червня 2011. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771-2011-%D0%BF#Text>

9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля»: 13 грудня 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2017-%D0%BF#Text>

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf
2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>
3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle>
4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf
5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення змісту конкретної Цілі сталого розвитку, визначення її еколого-правової складової. Потім необхідно встановити взаємозв'язок відповідної Цілі з іншими Цілями сталого розвитку, а також з'ясувати поточний стан індикаторів її завдань. Розв'язання завдання повинне бути максимально повним і

обґрунтованим.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1.

Теоретико-правові засади правової охорони довкілля.

Заняття 5

Тема 5. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси, право природокористування в Україні

В суб'єктивному розумінні право власності на природні об'єкти та їх ресурси – це врегульована нормами права можливість суб'єкта володіти, користуватись й розпоряджатись належними йому природними об'єктами та їх ресурсами. Для природних об'єктів і їх ресурсів є характерною наявність поруч із державною, комунальною й приватною формою власності, так званої четвертої форми – право власності Українського народу, яка закріплена в Конституції України. Водночас ця юридична конструкція виступає радше гарантією права власності на природні об'єкти та їх ресурси й права природокористування

Право природокористування як суб'єктивне право – це можливість, що належить конкретному природокористувачу та спрямована на задоволення різноманітних інтересів і використання різних властивостей довкілля – економічних, екологічних, оздоровчих, естетичних тощо. За формою право природокористування поділяється на загальне (використання людиною природи з метою задоволення своїх життєво необхідних потреб) і спеціальне (виробничо-господарське використання природних об'єктів).

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття й особливості права власності на природні об'єкти та їх ресурси, встановити специфіку форм власності на природні ресурси, дослідити поняття й принципи права природокористування, проаналізувати підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування, визначити права й обов'язки користувачів природних ресурсів.

Питання для обговорення

1. Поняття та особливості права власності на природні об'єкти та їх ресурси.
2. Юридична конструкція права власності народу України.
3. Форми власності на природні ресурси.
4. Поняття права природокористування, принципи природокористування.
5. Види права природокористування.
6. Особливості права орендного природокористування.
7. Суб'єкти та об'єкти права природокористування.
8. Підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування.
9. Загальні та спеціальні права й обов'язки користувачів природних ресурсів.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично особливості природних об'єктів як об'єктів права власності.
2. Посилаючись на законодавство України проаналізуйте конституційне та галузеве регулювання права власності на природні ресурси (на основі конкретних статей Конституції, поресурсових кодексів і законів).
3. Порівняйте схематично зміст права власності на природні об'єкти та права природокористування.
4. Складіть порівняльну таблицю права загального та права спеціального природокористування, назвіть їх приклади.
5. Обґрунтуйте механізм здійснення первинного і вторинного природокористування.

Практичні завдання (письмово)

1. Під час проведення перевірки працівниками Державного агентства рибного господарства в Херсонській області виявлено, що мешканець м. Нова Каховка Соколов В. здійснював торгівлю свіжою рибою на місцевому ринку не маючи будь-яких документів для підтвердження законності її вилову. Як пояснив Соколов В., торгівля рибою не є його основним заняттям і не здійснюється ним на постійній основі, вилов здійснено в порядку загального природокористування на яке не вимагається будь-яких дозволів.

Працівники Держрибагенства вилучили в Соколова В. рибу та наклали на нього штраф в розмірі 750 грн.

Не погоджуючись з цим, Соколов В. оскаржив дії Держрибагенства до суду.

Проаналізуйте правову позицію обох сторін.

Яка форма природокористування мала місце в даному випадку? Які види відповідальності та в яких формах можуть бути застосовані до правопорушників за незаконний вилов риби? Яким чином обчислюється розмір збитків завданих незаконним виловом риби?

Вирішіть справу.

2. Громадяни Падалко Р., Мережко В. і Воронець С. у вихідний день виїхали на р. Псел для відпочинку та купання. Діставшись місця призначення вони виявили, що придатна для купання ділянка узбережжя відгороджена парканом, на якому висить повідомлення, що ділянка є приватною власністю, яка охороняється законом. Падалко Р., Мережко В. і Воронець С. вимушені були відмовитись від купання та повернутись до міста.

Наступного дня Падалко Р. звернувся із скаргою до прокуратури, в якій просив вжити заходів щодо захисту його порушеного права на водокористування.

Під час перевірки прокуратурою було виявлено, що огорожена ділянка рішенням районної ради передана в оренду строком на 25 років ТОВ «Перехрестя» для облаштування платного пляжу. В даний час, у зв'язку з фінансовою кризою, роботи щодо облаштування зупинені.

Який порядок здійснення загального водокористування передбачений чинним законодавством? Проаналізуйте на основі норм земельного

законодавства порядок надання в оренду земель водного фонду. Які права та обов'язки орендаря водного об'єкту?

Вирішіть справу.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Конституція України: 28 червня 1996.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: 25 червня 1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
3. Кодекс України про надра: 27 липня 1994.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Водний кодекс України: 6 червня 1995.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Земельний кодекс України: 25 жовтня 2001.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Лісовий кодекс України в редакції: 8 лютого 2006.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
7. Закон України «Про рослинний світ»: 9 квітня 1999.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14#Text>
8. Закон України «Про тваринний світ»: 13 грудня 2001.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення: 7 грудня 1984.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
10. Кримінальний кодекс України: 5 квітня 2001.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, завданої порушенням законодавства про рибне господарство внаслідок незаконного добування (вилову), знищення або пошкодження водних біоресурсів, а також незаконного знищення чи погіршення середовища існування водних біоресурсів»: 29 вересня 2023.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1042-2023-%D0%BF#Text>

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf
2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>
3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle>
4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf
5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення змісту конкретної Цілі сталого розвитку, визначення її еколого-правової складової. Потім необхідно встановити взаємозв'язок відповідної Цілі з іншими Цілями сталого розвитку, а також з'ясувати поточний стан індикаторів її завдань. Розв'язання завдання повинне бути максимально повним і

обґрунтованим.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 1.

Теоретико-правові засади правової охорони довкілля.

Заняття 6

Тема 6. Економічно-правовий механізм забезпечення охорони довкілля Тема 7. Юридична відповідальність за природоохоронні правопорушення

Економічний механізм забезпечення охорони довкілля вперше був впроваджений у 1991 році в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища». Ідеальна модель економічного механізму полягає в тому, щоб закріпити в правових нормах такі умови взаємодії платежів, зборів, податків, при яких підприємцю значно вигідніше виконувати всі вимоги законодавства про охорону довкілля, ніж порушувати їх.

Юридична відповідальність за екологічні правопорушення є комплексним міжгалузевим інститутом екологічного права й характеризується тим, що, має особливу підставу – екологічне правопорушення, та передбачає застосування санкцій кримінально-правового, адміністративного, цивільно-правового, дисциплінарного характеру до осіб, що вчинили екологічне правопорушення.

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати суть, мету та структуру економічного механізму в галузі охорони довкілля, встановити особливості підстав і порядку стягнення екологічних податків, рентних природоресурсних платежів, дослідити специфіку інституту юридичної відповідальності за екологічні правопорушення, проаналізувати види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення, визначити особливості компенсації шкоди, заподіяної природним об'єктам.

Питання для обговорення

1. Суть, мета та загальна структура економічного механізму в галузі охорони довкілля.
2. Екологічний податок та рентні природоресурсні платежі: об'єкт, суб'єкт, підстави та порядок стягнення.
3. Правовий режим Державного та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища. Порядок використання їх коштів.
4. Екологічне страхування та екологічний аудит.
5. Особливості інституту юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
6. Екологічне правопорушення: поняття, ознаки, склад, види.
7. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
8. Специфіка компенсації шкоди, заподіяної природним об'єктам.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично структуру економічного механізму в галузі охорони довкілля.

2. Порівняйте схематично екологічний податок і рентні природоресурсні платежі за об'єктом, суб'єктом, підставами та порядком стягнення.

3. Окресліть перспективи та напрямки розбудови інституту екологічного страхування в Україні.

4. Обґрунтуйте особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.

5. Посилаючись на законодавство України проаналізуйте специфіку компенсації шкоди, заподіяної природним об'єктам.

Практичні завдання (письмово)

1. Аналіз судової справи <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76930410>.

2. За рішенням Запорізької обласної ради металургійному комбінату із міського бюджету було виділено 1,5 млн. гривень для проведення природоохоронних заходів.

При перевірці правильності використання наданих коштів міськрадою було виявлено, що 45 % виділеної суми використано на будівництво житлового будинку для працівників комбінату, капітальний ремонт бази відпочинку, 5 % акумульовано в фонді реагування на надзвичайні ситуації підприємства, і лише 50 % спрямовано за призначенням – на закупівлю фільтраційного обладнання та приладів контролю скидів та викидів.

Обласна рада звернулась до суду із позовом до комбінату про повернення коштів, які були використані не на ті цілі, на які надавались.

Які заходи належать до природоохоронних? Чи має місце в цьому випадку нецільове використання коштів?

Вирішіть справу.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Гурська Г. А. Правові засади організації та здійснення екологічного аудиту в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2010. https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64

2. Луцишин Г. М. Становлення екологічного страхування. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.14. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2010/20_14/99_Luc.pdf

3. Олещенко І. Проблеми правового регулювання екологічного страхування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 10. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/10/17.pdf>

4. Карнаух Б. П. Відшкодування екологічної шкоди. Адаптація земельного законодавства України до вимог Європейського Союзу. Гарантії прав на землю. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/prezent_Karnauh.pdf

5. Кобецька Н. Р. Особливості відшкодування шкоди, заподіяною здоров'ю громадян через негативний вплив на довкілля. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Івано-Франківськ, 2001. Випуск 6. С. 132–140. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3670/1/%d0%9a%d0%be%d0%b1%>

[d0%b5%d1%86%d1%8c%d0%ba%d0%b0_%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f_2001.pdf](https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1346/1/Reshetnik_monogr.pdf)

6. Решетник Л. П. Правові питання компенсації шкоди, заподіяної порушенням екологічних прав громадян: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2013. 156 с. https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/1346/1/Reshetnik_monogr.pdf

7. Стрілець І. Ю. Міжнародно-правовий досвід відшкодування шкоди, що завдана довкіллю під час міждержавних збройних конфліктів: значення для післявоєнного відновлення земель України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. Чернігів, 2023. № 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-01-15>

8. Використання національних судових механізмів відшкодування з Російської Федерації шкоди, завданої українському довкіллю в результаті збройної агресії: посібник / О. Кравченко, О. Мелень-Забрамна, О. Пелих [за заг. ред. О. Кравченко]. Львів: Компанія «Манускрипт», 2024. 104 с. https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2024/06/EPL_Sudovyu_mehanizm.pdf.

9. Перспективи відшкодування екологічної шкоди, спричиненої збройною агресією РФ в рамках міжнародних екологічних угод: посібник / Є. Алексєєва, С. Баран, С. Гольфстрьом, І. Заверуха, О. Кизима, О. Мелень-Забрамна, О. Пелих; за наук. ред. О. Кравченко, Д. Скрильнікова. Львів: Компанія «Манускрипт», 2023. 92 с. https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/Еcoshkoda_war0903.pdf.

10. Відшкодування збитків, завданих війною рф: політика, розроблена українською владою. <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vidshkoduvannya-zbitkiv-zavdanih-viynoyu-rf-politika-rozroblena-ukrayinskoyu-vladoyu.html>

11. Відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення відповідачами прав позивача на безпечне довкілля. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 13 грудня 2023 року у справі № 279/1856/22ю. <https://www.hsa.org.ua/blog/vidskoduvannia-moralnoyi-skodi-zavdanoyi-vnaslidok-porusennia-vidpovidacami-prav-pozivaca-na-bezpecne-dovkillia>.

12. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: 25 червня 1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

13. Податковий кодекс України: 2 грудня 2010. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

14. Закон України: «Про екологічний аудит»: 24 червня 2004. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>

15. Проект Закону України «Про екологічне страхування»»: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72713

16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державний фонд охорони навколишнього природного середовища»: 7 травня 1998. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-98-%D0%BF#Text>

17. Кодекс законів про працю: 10 грудня 1971. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

18. Кодекс України про адміністративні правопорушення: 7 грудня 1984.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

19. Кримінальний кодекс України:

5

квітня

2001.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

20. Цивільний кодекс України:

16

січня

2003.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf

2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>

3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle>

4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf.

5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення фабули справи та визначення фактичних обставин, що мають юридичне значення. Потім необхідно з'ясувати особливості відповідних відносин, їх характер, склад, що дасть змогу вірно підібрати необхідний інститут та норму права для їх врегулювання. Розв'язання завдання повинне бути максимально

повним, обґрунтованим, із посиланням на конкретні статті чинного законодавства та визначенням ймовірних варіантів його вирішення, які можуть відрізнятися в залежності від зміни обставин.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 2.

Правовий режим забезпечення екологічної безпеки.

Заняття 7

Тема 8. Поняття та зміст екологічної безпеки

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», під екологічною безпекою потрібно розуміти такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

Право екологічної безпеки – це система правових норм та інших юридичних засобів, які спрямовані на створення умов для реалізації суб'єктивного права громадян на екологічну безпеку та захист його в разі порушення, регулювання відносин щодо здійснення екологічно небезпечної діяльності з метою запобігання погіршенню екологічної обстановки, виникненню небезпеки для природних систем і населення, а також здійснення у разі виникнення екологічної небезпеки системи заходів, спрямованих на ліквідацію небезпечних наслідків, визначення режиму використання екологічно небезпечних територій та об'єктів, встановлення особливого статусу осіб, потерпілих від негативних наслідків природної стихії чи техногенного впливу, досягнення режиму безпечного існування населення і стану довкілля на регіональному, національному і транскордонному рівнях.

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати наукові та законодавчі визначення екологічної безпеки, встановити особливості правового регулювання національної екологічної безпеки, дослідити зміст відносин екологічної безпеки, проаналізувати механізм забезпечення екологічної безпеки, визначити систему заходів забезпечення екологічної безпеки.

Питання для обговорення

1. Наукові та законодавчі визначення екологічної безпеки.
2. Правове регулювання національної екологічної безпеки.
3. Зміст відносин екологічної безпеки.
4. Екологічні нормативи як юридичні критерії екологічної безпеки.
5. Механізм забезпечення екологічної безпеки.
6. Система заходів забезпечення екологічної безпеки.

Контрольні питання (письмово)

1. Назвіть та охарактеризуйте основні принципи забезпечення екологічної безпеки, закріплені в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища».

2. Порівняйте схематично співвідношення понять «право екологічної безпеки» та «право на безпечне для життя і здоров'я довкілля».

3. Визначте та обґрунтуйте місце екологічної безпеки в системі заходів національної безпеки України.

4. Зобразіть схематично види екологічних нормативів.

5. Проаналізуйте роль міжнародних документів у правовому забезпеченні екологічної безпеки України (з посиланням на конкретні міжнародні акти).

6. Зобразіть схематично систему заходів забезпечення екологічної безпеки.

Практичні завдання (письмово)

1. Приватне підприємство «Ліс-Інвест» отримало дозвіл на будівництво та введення в експлуатацію нового деревообробного комплексу (лісопилки) на околиці селища Зелений Гай. Комплекс передбачає значні викиди пилу та шум, що може погіршити стан атмосферного повітря та акустичний режим.

За словами представників ПП «Ліс-Інвест», відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» (ОВД), проекти будівництва лісопилкових та деревообробних підприємств не входять до переліку видів діяльності, що обов'язково підлягають ОВД. Тому ПП «Ліс-Інвест» не проводило цієї процедури.

Мешканці Зеленого Гаю створили ініціативну групу «За чисте повітря» і виявили, що:

1) будівництво лісопилки порушує встановлені санітарні розриви до найближчих житлових будинків (фактичний розрив 50 м замість нормативних 100 м);

2) місцеве управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) не надало висновок щодо відповідності ділянки санітарним нормам до початку будівництва;

3) жодної інформації про вплив майбутнього підприємства на довкілля та здоров'я мешканців не оприлюднювалося, а громадські слухання не проводилися.

Ініціативна група звернулася до юриста з проханням допомогти зупинити будівництво та захистити їхнє право на безпечне довкілля.

На які конституційні права мешканців селища посягає будівництво ПП «Ліс-Інвест»?

Які правові гарантії щодо громадської участі та доступу до екологічної інформації були порушені забудовником та/або органами влади?

Чи є обов'язковим проведення ОВД в даному випадку?

Якщо ОВД не є обов'язковою, чи зобов'язане було ПП «Ліс-Інвест» дотримуватись інших вимог законодавства про екологічну безпеку територій? Яких саме?

Чи повинна Держпродспоживслужба надавати висновок щодо відповідності ділянки санітарним нормам до початку будівництва?

Які дії може вчинити ініціативна група для захисту своїх прав?

Вирішіть справу.

2. Мешканці житлового масиву «Східний» міста Промінь протягом останнього року систематично фіксували різке погіршення якості повітря: часті неприємні запахи, посилення респіраторних захворювань у дітей та дорослих. Вони підозрюють, що джерелом забруднення є розташований за 800 метрів від масиву комбікормовий завод «АгроПлюс», який нещодавно модернізував виробництво, але, за чутками, не встановив сучасні фільтри.

Ініціативна група «ЕкоЗахист Східного» (громадська організація) звернулася до Державної екологічної інспекції (ДЕІ) з вимогою провести перевірку заводу «АгроПлюс» та надати результати моніторингу якості повітря у їхньому районі.

ДЕІ провела перевірку та встановила, що:

1) формально викиди заводу відповідають Гранично Допустимим Викидам (ГДВ), встановленим у дозволі 2018 року;

2) фактично, у прилеглих житлових кварталах концентрація аміаку та сірководню перевищує Гранично Допустимі Концентрації (ГДК) у 1,5 рази протягом ночі;

3) ДЕІ відмовила громадській організації у наданні копій актів перевірки та лабораторних досліджень, посилаючись на те, що ця інформація містить комерційну таємницю підприємства «АгроПлюс».

Громадська організація звернулася до суду з адміністративним позовом проти ДЕІ з вимогою зобов'язати надати інформацію, а також готує цивільний позов проти заводу «АгроПлюс» про захист прав мешканців на безпечне довкілля та стягнення компенсації.

В чому полягає порушення конституційного права мешканців у цій ситуації?

Яке правове значення має факт, що викиди відповідають ГДВ, але при цьому порушується ГДК у житловій забудові? Який норматив є пріоритетним для захисту здоров'я населення?

Чи правомірна відмова ДЕІ надати копії актів перевірки, посилаючись на комерційну таємницю?

Які правові підстави має громадська організація «ЕкоЗахист Східного» для оскарження бездіяльності ДЕІ в судовому порядку?

Яку основну вимогу має заявити громадська організація у цивільному позові проти заводу «АгроПлюс» для захисту порушеного права мешканців на безпечне довкілля?

Чи можуть мешканці вимагати від заводу відшкодування моральної шкоди? Обґрунтуйте це з позиції цивільного та екологічного права.

Чи має право ДЕІ анулювати або призупинити дію дозволу на викиди заводу «АгроПлюс» через встановлені фактичні перевищення ГДК у житловій зоні? Якщо так, то на якій підставі?

Вирішіть справу.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні: колективна монографія / відп. ред.: Т. Є. Харитонova, І. І. Каракаш. Одеса: Видавничий дім

<https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ee09ebed-5fb6-4c44-a82e-f04110d2738b/content>

2. Данилюк Л. Р. Забезпечення екологічної безпеки в умовах війни та цілі повоєнної екологічної політики України. *Law and Society*. Lublin, 2022. Issue 6. P. 48–53. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/lsp/issue/view/346/115>.

3. Євстігнєєв А.С. Проблеми правового забезпечення екологічної безпеки у сфері спеціального природокористування в Україні: дис. доктора юрид. наук. Київ, 2019. 415 с. <https://uacademic.info/ua/document/0519U000445>

4. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2018. 31 с. <https://www.iepd.kiev.ua/wp-content/uploads/2017/01.pdf>

5. Сірант М. М. Адміністративно-правова характеристика діяльності органів публічної влади щодо забезпечення екологічної безпеки в умовах глобалізаційних викликів: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Львів, 2021. <https://lpnu.ua/sites/default/files/2021/dissertation/10143/pdf>

6. Закон України «Про національну безпеку України»: 21 червня 2018. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: 25 червня 1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

8. Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» 28 лютого 2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

9. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля»: 23 травня 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля»: 13 грудня 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1010-2017-%D0%BF#n12>

11. Коли і кому потрібно проходити процедуру оцінки впливу на довкілля. <https://www.inter.eco/2025/06/05/koly-i-komu-potribno-prokhodyty-protseduru-otsinky-vplyvu-na-dovkillia/>

12. ГДВ, ГДС, ГДК та інші екологічні нормативи, що діють у 2023 році. <https://ukraine-oss.com/gdv-gds-gdk-ta-inshi-ekologichni-normatyvy-shho-diyut-u-2023-roczy/>

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf

2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>

3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle>

4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf.

5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення фабули справи та визначення фактичних обставин, що мають юридичне значення. Потім необхідно з'ясувати особливості відповідних відносин, їх характер, склад, що дасть змогу вірно підібрати необхідний інститут та норму права для їх врегулювання. Розв'язання завдання повинне бути максимально

повним, обґрунтованим, із посиланням на конкретні статті чинного законодавства та визначенням ймовірних варіантів його вирішення, які можуть відрізнятися в залежності від зміни обставин.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 2.

Правовий режим забезпечення екологічної безпеки.

Заняття 8

Тема 9. Теоретичні основи права екологічної безпеки

Право екологічної безпеки сьогодні слід розглядати як підгалузь екологічного права, що регулює суспільні відносини, які пов'язані зі встановленням та реалізацією природоохоронних заходів, якими забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для всіх складових компонентів навколишнього природного середовища, включаючи життя і здоров'я людей під час здійснення різних видів природокористування.

Джерелами права екологічної безпеки є прийняті уповноваженими органами нормативно-правові акти, які містять норми і правила, що регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення екологічної безпеки.

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття та предмет права екологічної безпеки, встановити принципи права екологічної безпеки, дослідити право екологічної безпеки як науку та навчальну дисципліну, проаналізувати поняття та систему джерел права екологічної безпеки, визначити національні, міжнародні та європейські джерела права екологічної безпеки.

Питання для обговорення

1. Поняття права екологічної безпеки.
2. Предмет права екологічної безпеки.
3. Принципи права екологічної безпеки.
4. Право екологічної безпеки як наука та навчальна дисципліна.
5. Поняття та система джерел права екологічної безпеки.
6. Національні джерела права екологічної безпеки.
7. Міжнародні договори як джерела права екологічної безпеки.
8. Джерела права екологічної безпеки ЄС.
9. Джерела права екологічної безпеки зарубіжних країн.

Контрольні питання (письмово)

1. Назвіть конкретні приклади з законодавства, коли принцип пріоритету вимог екологічної безпеки чітко обмежує інші конституційні права (наприклад, право власності, право на підприємницьку діяльність та інші).

2. Зобразіть у вигляді таблиці систему джерел права екологічної безпеки, класифікуючи їх за такими критеріями як юридична сила, територія дії, походження. Для кожного виду наведіть конкретний приклад нормативно-правового акту, який регулює питання екологічної безпеки.

3. Зобразіть схематично основні рівні національних джерел права екологічної безпеки України.

4. Проаналізуйте інститут міжнародної екологічної відповідальності. Наведіть приклад міжнародного договору, який встановлює відповідальності за шкоду, спричинену транскордонним забрудненням, поясніть механізм притягнення до такої відповідальності.

Практичні завдання (письмово)

1. Державна компанія «ЕнергоПостач» планує будівництво нового глибоководного портового терміналу («Вуглецевий Порт») для експорту вугілля та залізничної сировини.

1) економічний інтерес: термінал критично важливий для економіки регіону, оскільки забезпечить 800 робочих місць та значні податкові надходження;

2) результати процедури оцінки впливу на довкілля: проведена ОВД показала, що внаслідок роботи порту збільшиться рівень пилу та шуму в прилеглий санітарно-захисній зоні. Однак, інженерні рішення (пилопригнічення) дозволяють тримати викиди в межах чинних гранично допустимих викидів і санітарних норм;

3) позиція громади: місцева територіальна громада, посилаючись на свій конституційний обов'язок щодо охорони довкілля, вимагає повної заборони будівництва. Вони стверджують, що будь-яке додаткове забруднення, навіть в межах норм, порушує їхнє право на безпечне для життя та здоров'я довкілля (ст. 50 Конституції України), оскільки збільшує кумулятивний ризик для здоров'я.

Визначте, що є об'єктом і предметом правового регулювання в даному випадку з точки зору права екологічної безпеки.

Проаналізуйте, які фундаментальні принципи права екологічної безпеки (й екологічного права загалом) вступають в прямий конфлікт. Обґрунтуйте позицію кожної сторони (держава/бізнес/громада) з точки зору цих принципів.

Поясніть, чи достатньо наявності незначного, але контрольованого забруднення для застосування принципів перестороги та попередження й повного скасування дозволу на будівництво.

Сформулюйте рекомендоване юридичне рішення для органу влади. Чи має бути виданий дозвіл? Якщо так, які обов'язкові додаткові правові умови (наприклад, компенсаційні заходи, посилений моніторинг) необхідно висунути, щоб забезпечити баланс між економічним розвитком та екологічною безпекою?

2. Проаналізуйте проблематику та визначте перспективи притягнення рф до відповідальності за шкоду, завдану довкіллю України (зокрема на основі джерел, поданих нижче в пунктах 1–4).

Додаткові джерела для опрацювання

1. Війна та шкода довкіллю чи можна притягнути росію до відповідальності. 2024. <https://ecoaction.org.ua/vijna-ta-shkoda-dlia-dovkillia-prytiahnuty-rosiu.html>

2. Міжнародно-правова відповідальність за шкоду довкілля під час війни: аналітичний документ. 2024. <https://epl.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/Mizhn.pravova-vidpovidalnist-za-shkodu-dovkilliyu.pdf>

3. Костицький В. В., Костицька І. О., Микитюк М. А., Суходольська А. А. До питання про юридичну відповідальність за злочинне посягання на конституційне право людини на безпечне довкілля у ході російської воєнної агресії в Україні. *Екологічне право*. Київ, 2022. Випуск 3–4. С. 25–28. DOI: <https://doi.org/10.37687/2413-7189.2022.3-4-4.5>.

4. Яремак З. В. Право збройних конфліктів і захист навколишнього природного середовища: пошук балансу. *Law and Society*. Lublin, 2022. Volume 6. P. 257–266. <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/lsp/issue/view/346/115>.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf

2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>

3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/>

4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf.

5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення фабули справи та визначення фактичних обставин, що мають юридичне значення. Потім необхідно з'ясувати особливості відповідних відносин, їх характер, склад, що дасть змогу вірно підібрати необхідний інститут та норму права для їх врегулювання. Розв'язання завдання повинне бути максимально

повним, обґрунтованим, із посиланням на конкретні статті чинного законодавства та визначенням ймовірних варіантів його вирішення, які можуть відрізнятися в залежності від зміни обставин.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 2.

Правовий режим забезпечення екологічної безпеки.

Заняття 9

Тема 10. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій

У спеціальному законодавстві зона надзвичайної екологічної ситуації визначається як окрема місцевість України, на якій виникла надзвичайна екологічна ситуація. Надзвичайна екологічна ситуація – надзвичайна ситуація, при якій на окремій місцевості сталися негативні зміни в навколишньому природному середовищі, що потребують застосування надзвичайних заходів з боку держави.

Основними принципами регулювання правового режиму в зоні надзвичайної екологічної ситуації є: пріоритет захисту життя та здоров'я людей; непорушність конституційних прав і свобод людини і громадянина; комплексність заходів, спрямованих на нормалізацію екологічного стану; забезпечення населення достовірною інформацією про стан довкілля, можливу загрозу для життя та здоров'я людей і про виконання заходів, спрямованих на нормалізацію екологічного стану; невідворотність відповідальності осіб, винних у виникненні чи ускладненні надзвичайної екологічної ситуації.

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття та ознаки зон надзвичайних екологічних ситуацій, встановити класифікацію зон надзвичайних екологічних ситуацій, дослідити підстави й порядок оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації та її правовий режим, проаналізувати запобіжні заходи й заходи реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, визначити ліквідаційні заходи в межах зон надзвичайних ситуацій техногенного й природного характеру.

Питання для обговорення

1. Поняття та ознаки зон надзвичайних екологічних ситуацій.
2. Класифікація зон надзвичайних екологічних ситуацій.
3. Підстави й порядок оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації та її правовий режим.
4. Запобіжні заходи й заходи реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру.
5. Ліквідаційні заходи в межах зон надзвичайних ситуацій техногенного й природного характеру.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично ознаки та види зони надзвичайної екологічної ситуації.
2. Зобразіть схематично підстави оголошення окремих територій зоною надзвичайної екологічної ситуації.

3. Зобразіть схематично порядок оголошення окремих територій зоною надзвичайної екологічної ситуації.

4. Розмежуйте в вигляді таблиці поняття, підстави та наслідки правового режиму зони надзвичайної екологічної ситуації й надзвичайного стану.

5. Визначте правовий статус осіб, постраждалих внаслідок дії надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

6. Проведіть загальну характеристику правових засад захисту населення й територій за надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Практичні завдання (письмово)

1. Внаслідок руйнування старих накопичувальних резервуарів хімічного заводу «Хімпром» (далі – Завод), що розташований у промисловій зоні Н-ської області, стався масштабний витік високотоксичних речовин у річку та ґрунти прилеглих сільськогосподарських угідь.

Міжвідомча державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, провівши експертизу, встановила, що:

1) площа забруднення перевищує критерії для надзвичайної ситуації державного рівня за екологічними наслідками;

2) відновлення природного середовища до рівня, безпечного для життя та здоров'я населення, потребуватиме понад 5 років навіть за умови невідкладного проведення комплексних заходів;

3) існує пряма загроза життю та здоров'ю мешканців трьох прилеглих населених пунктів.

На підставі висновків Комісії, Кабінет Міністрів України вніс подання Президентів України про оголошення частини Н-ської області зоною надзвичайної екологічної ситуації строком на 5 років. Президент України видав відповідний Указ.

Проблемні ситуації:

1) позов Заводу: Власник Заводу «Хімпром» оскаржив Указ Президента України в адміністративному суді, стверджуючи, що оголошення зони є необґрунтованим, оскільки не були враховані його пропозиції щодо локалізації наслідків, а сам Закон порушує його право власності, оскільки Указ передбачає тимчасову консервацію та заборону будь-якої господарської діяльності на території Заводу

2) відмова громадянина: Громадянин К., який проживає в одному з трьох населених пунктів, що підлягають обов'язковому тимчасовому відселенню (евакуації), категорично відмовляється залишати своє житло, посилаючись на ст. 47 Конституції України про непорушність житла та гарантії його захисту.

Питання:

1) правові підстави та процедура:

Визначте, які основні правові критерії та юридична процедура (згідно із Законом) мають бути дотримані для оголошення території зоною надзвичайної екологічної ситуації.

Чи є дотримання ґрунтовних висновків експертизи обов'язковою умовою?

2) оскарження Указу:

Чи має власник Заводу право на оскарження Указу Президента в суді?

Які аргументи (з посиланням на Закон) може використати Кабінет Міністрів України для обґрунтування правомірності обмежень господарської діяльності на території Заводу?

Як співвідносяться обмеження, встановлені Законом, із конституційним правом власності?

3) обов'язкове відселення:

Оцініть правомірність відмови громадянина К. від обов'язкового відселення.

Чи передбачає Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» можливість примусового відселення?

Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на відповідні статті Закону та Конституції України (зокрема щодо обмеження прав і свобод).

4) правовий режим:

Опишіть, які ключові елементи спеціального правового режиму автоматично запроваджуються в зоні надзвичайної екологічної ситуації відповідно до Закону, що стосуються, зокрема, використання природних ресурсів та здійснення господарської діяльності.

2. Внаслідок тривалого забруднення навколишнього середовища промисловими відходами та ігнорування екологічних стандартів, у прикордонному регіоні «Південний» відбулося різке погіршення стану здоров'я населення (масові захворювання, що загрожують життю), а також деградація екосистеми, яка стала незворотною без проведення масштабних відновлювальних робіт.

Ситуація А: Подання Кабінету Міністрів (КМУ).

На підставі висновків медичних та екологічних експертів, КМУ вирішив, що ситуація відповідає критеріям зони надзвичайної екологічної ситуації (ЗНЕС) державного рівня. КМУ подав Президенту України проект Указу про оголошення частини регіону «Південний» ЗНЕС на 7 років, з передбаченням:

1) обмеження: тимчасова заборона будівництва нових підприємств та використання певних хімічних добрив;

2) заходи: виділення коштів на відновлення екосистеми та лікування постраждалих;

3) переміщення: рекомендаційне, а не обов'язкове, тимчасове відселення частини громадян.

Ситуація Б: Подання Міністерства внутрішніх справ (МВС).

Одночасно МВС заявило, що швидке поширення масових захворювань серед населення, що викликане забрудненням, становить загрозу конституційному ладу та громадській безпеці, а отже, вимагає негайного введення надзвичайного стану (НС) на території того ж регіону строком на 30 діб з метою:

1) обмеження: встановлення комендантської години, заборона масових зібрань;

2) заходи: примусове вилучення медичного обладнання з приватних клінік, тимчасове обмеження свободи пересування;

3) переміщення: примусова ізоляція та карантин громадян, які становлять епідеміологічну небезпеку.

Питання:

Проаналізуйте ситуації та дайте юридично обґрунтовані відповіді:

1) критерії розмежування:

Вкажіть ключові юридичні відмінності між правовими режимами ЗНЕС (Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації») та НС (Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану») за метою їх запровадження та підставами (критеріями).

Яка із ситуацій (А чи Б) краще відповідає основній меті режиму ЗНЕС?

2) процедура запровадження:

Порівняйте процедури прийняття рішення про введення ЗНЕС та НС.

Хто має право на їх запровадження та хто повинен їх затвердити?

3) обмеження прав і свобод:

Проаналізуйте, які основні конституційні права і свободи можуть бути обмежені в режимі ЗНЕС, а які – лише в режимі НС?

Наведіть приклади обмежень, які є правомірними в режимі НС (Ситуація Б), але будуть неконституційними в режимі ЗНЕС (Ситуація А).

4) співіснування режимів:

Чи може бути введено одночасно правовий режим ЗНЕС і Надзвичайний стан на одній і тій же території?

Якщо так, то як мають співвідноситися їхні повноваження та заходи?

У якій із ситуацій, описаних у фабулі (А чи Б), введення НС є обґрунтованим?

5) терміни дії:

Порівняйте максимальні та мінімальні терміни дії для режимів ЗНЕС та НС згідно із законодавством.

Чому вони принципово відрізняються?

3. Знайдіть (один на власний вибір) і проаналізуйте зміст указу Президента України про оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища: 25 червня 1991. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

2. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації»: 13 липня 2002. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14>

3. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану»: 16 березня 2000. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14#Text>

4. Кодекс цивільного захисту України: 2 березня 2012. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями»: 24 березня 2004. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-%D0%BF#Text>

6. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010: 11 жовтня 2010. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10#Text>

7. Оголошення екологічної катастрофи унаслідок підриву Каховської ГЕС: правові наслідки. 2023. <https://unba.org.ua/publications/8198-ogoloshennya-ekologichnoi-katastrofi-unaslidok-pidrivu-kahovs-koi-ges-pravovi-naslidki.html>

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в формі лекцій, семінарських занять та самостійної роботи здобувачів.

Даний посібник покликаний допомогти здобувачам у процесі вивчення навчальної дисципліни «Право охорони довкілля України», зокрема при підготовці здобувачів до семінарських занять.

Семінарські заняття повинні забезпечити глибоке засвоєння теоретичного матеріалу та належне оволодіння практичними навиками застосування відповідного законодавства. В зв'язку з цим кожне заняття передбачає *розгляд теоретичних питань, виконання контрольних питань та вирішення практичних завдань*. Короткі методичні рекомендації та розширений перелік джерел, розроблені до кожної теми, мають допомогти здобувачам у виборі методики їх дослідження.

Готуючись до семінарських занять, здобувачам перш за необхідно вивчити *теоретичні питання*, які винесені для обговорення, опрацювавши рекомендовану літературу. Також потрібно проаналізувати додаткові джерела, формуючи свою власну наукову позицію, особливо зі спірних, дискусійних питань.

Основою підготовки до семінарських занять виступає рекомендована література, яка є загальною для всіх тем, а саме:

1. Екологічне право: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2019. https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/734/3_Ekologichne%20pravo_Pidruchnik_vnutri.pdf

2. Кобецька Н. Р. Екологічне право України: навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream.pdf>

3. Краснова Ю. А. Право екологічної безпеки: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2019. <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/bitstream/handle/>

4. Realization of Sustainable Development Principle in Environmental Legal Relations: Legislation and Law Enforcement Practice in Ukraine: monograph / Editors N. Kobetska, Z. Yaremak, L. Danyliuk. Ivano-Frankivsk: Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2022. 226 p. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/15427/1/монографія_2022.pdf.

5. Zoryana Yaremak, Lesia Danyliuk, Nadiia Kobetska. Legal Protection of Environment in Conditions of War. *Grassroots Journal of Natural Resources*. Montreal, 2024. Volume 7. Issue 3. P. s5–s29. DOI: <https://doi.org/10.33002/nr2581.6853.0703ukr01>

Виконання *контрольних питань* передбачає здійснення узагальнення чи навпаки конкретизацію окремих положень теми, порівняння нормативних приписів, тлумачення правових норм тощо.

Вирішення *практичних завдань* слід починати з уважного вивчення фабули справи та визначення фактичних обставин, що мають юридичне значення. Потім необхідно з'ясувати особливості відповідних відносин, їх характер, склад, що дасть змогу вірно підібрати необхідний інститут та норму права для їх врегулювання. Розв'язання завдання повинне бути максимально

повним, обґрунтованим, із посиланням на конкретні статті чинного законодавства та визначенням ймовірних варіантів його вирішення, які можуть відрізнятись в залежності від зміни обставин.

Контрольні питання та практичні завдання потрібно виконувати в письмовій формі в окремому зошиті з зазначенням номера та теми заняття.

Невиконання письмово вказаних завдань означає незадовільну підготовку до заняття й тягне за собою незадовільну оцінку.

Також в межах семінарських занять передбачається проведення поточного контролю самостійної роботи згідно відповідних методичних вказівок і завдань.

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовний модуль 2.

Правовий режим забезпечення екологічної безпеки.

Заняття 10

Тема 14. Правова охорона довкілля при управлінні відходами

Відповідно до Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, незважаючи на скорочення чисельності населення України протягом останніх 20 років, обсяги утворення побутових відходів збільшуються. Домінуючим способом поводження з побутовими відходами залишається їх вивезення та захоронення на полігонах та сміттєзвалищах. За експертними оцінками більше 99% функціонуючих полігонів не відповідають європейським вимогам. Як правило, внаслідок недостатнього рівня контролю або відсутності належної системи поводження з побутовими відходами, за офіційними даними, щороку утворюється понад 27000 несанкціонованих сміттєзвалищ.

Питання управління промисловими відходами в Україні врегульоване на законодавчому рівні, але існують такі недоліки, як невизначеність пріоритетних цілей та недостатній рівень інтеграції питань охорони навколишнього природного середовища у галузевій стратегії, програми і заходи.

Особливо актуальними проблеми правового режиму поводження з відходами стають з огляду на набрання чинності Закону України «Про управління відходами». Останній фактично запускає реформу поводження з відходами та наближає засади управління ними до вимог і стандартів ЄС.

В процесі вивчення теми студенти повинні з'ясувати поняття відходів як об'єктів правового регулювання, встановити принципи та напрями державної політики в сфері управління відходами, дослідити операції з управління відходами та правові вимоги до їх здійснення, проаналізувати ліцензійна, дозвільна системи в сфері управління відходами, визначити заходи юридичної відповідальності за порушення законодавства про управління відходами.

Питання для обговорення

1. Поняття відходів як об'єктів правового регулювання.
2. Види відходів (правова класифікація).
3. Принципи та напрями державної політики в сфері управління відходами.
4. Операції з управління відходами та правові вимоги до їх здійснення.
5. Обов'язки суб'єктів управління відходами.
6. Ліцензійна, дозвільна системи в сфері управління відходами.
7. Інформаційне забезпечення в сфері управління відходами.
8. Плани та програми управління відходами.

9. Юридична відповідальність за порушення законодавства про управління відходами.

Контрольні питання (письмово)

1. Зобразіть схематично та проаналізуйте ієрархію відходів встановлену Директивою 2008/98/ЕС та імплементовану в Закон України «Про управління відходами».

2. Посилаючись на законодавство України та законодавство ЄС проведіть порівняльну характеристику видів операцій поводження з відходами в Україні та ЄС.

3. Посилаючись на законодавство України виділіть особливості поводження з небезпечними відходами в Україні.

4. Проаналізуйте особливості відходів як об'єкта права власності та специфіку суб'єктного складу права власності на відходи.

Практичні завдання (письмово)

1. Інспекторами Державної екологічної інспекції під час обстеження території сільської ради було виявлене несанкціоноване звалище відходів. Оскільки сільська рада не виконала своїх обов'язків щодо належного контролю за поводженням з відходами на своїй території, запобігання їх негативному впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей, засмічення земельних ресурсів і допустила утворення на своїй території несанкціонованого звалища, Державною екологічною інспекцією була направлена претензія голові сільської ради із пропозицією сплатити суму завданої шкоди в розмірі 54877,2 грн.

На підставі якої Методики слід визначати розмір суми відшкодування в цьому випадку? Викладіть мотивувальну частину претензії з посиланням на норми законодавства.

Вирішіть справу.

2. Під час розвантаження з автомобіля промислових відходів у лісоохоронній зоні затримано водія комбінату, якого притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення екологічного законодавства. В подальшому з'ясувалося, що про скиди відходів у невстановлених місцях був повідомлений інженер комбінату.

Визначіть коло правовідносин.

Хто із суб'єктів і до якої відповідальності може бути притягнутий у зв'язку зі скоєнням зазначеного правопорушення?

Вирішіть справу.

3. Аналіз справи «Попередження спалення та подальшого ввезення небезпечних відходів (гудрони)» на предмет суті й подальшого руху справи.

Див. посилання: <http://epl.org.ua/law-posts/poperedzhennia-spalennia-ta-podalshoho-vvezennia-nebezpechnykh-vidkhodiv-hudrony/>.

Додаткові джерела для опрацювання

1. Danyiuk Lesia R., Kobetska Nadiia R., Yaremak Zoryana V. The Problems of Municipal Waste Management in the Context of European Integration.

Environmental Policy and Law. Amsterdam, 2018. Volume 48. Number 6. P. 430–435. URL: <https://content.iospress.com/journals/environmental-policy-and-law/48/6?start=10>. doi: 10.3233/EPL-180112.

2. Данилюк Л. Р. Проблемні аспекти поводження з побутовими відходами в Україні у контексті євроінтеграції. *Право і суспільство*. Дніпро, 2019. № 4. С. 121–126. URL: http://pravoisusplstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/19.pdf. doi: 10.32842/2078-3736-2019-4-17.

3. Данилюк Л. Р. Основи поводження з відходами за міжнародним, європейським та вітчизняним законодавством. *Юридичний науковий електронний журнал*. Запоріжжя, 2019. № 4. С. 88–91. URL: http://lsey.org.ua/4_2019/24.pdf.

4. Закон України «Про управління відходами»: 20 червня 2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: 7 грудня 1984. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

6. Кримінальний кодекс України: 5 квітня 2001. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

7. Закон України «Про поводження з радіоактивними відходами»: 30 червня 1995. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80#Text>

8. Закон України «Про благоустрій населених пунктів»: 6 вересні 2005. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>

9. Закон України «Про житлово-комунальні послуги»: 9 листопада 2017. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19#Text>

10. Наказ Мінекобезпеки України «Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства»: 27 жовтня 1997. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98#Text>

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку створення та адміністрування інформаційної системи управління відходами»: 05 грудня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1279-2023-%D0%BF#Text>

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів та висновку на транскордонне перевезення відходів»: 13 вересня 2024. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067-2024-%D0%BF#Text>

13. Наказ Мінжитлокомунгоспу України «Про затвердження Правил експлуатації полігонів побутових відходів»: 01 грудня 2010. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1307-10#Text>

14. Наказ МОЗ України «Про затвердження Державних санітарних норм і правил утримання територій населених місць»: 17 березня 2011. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-11#Text>

15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами» 05 грудня 2023. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1278-2023-%D0%BF#Text>